

Den profylaktiska terrorn

Hur kan *staten* vara en garant för objektivitet? Anders Björnsson kommenterar en liberal kullerbytta.

V arför så upprörda över Jenny Lindahl? Flickan är en produkt av den svenska skolan, inte av leninistisk kadertraning. Det parti hon tillhör har gjort sig ideologiskt urvarva, är politiskt desorienterat. Lindahl vet förmodligen inte ett jota om den man de politiskt korrekta kräver att hon tar ännu mera avstånd ifrån.

Piska mot byråkrati

För Lenin var kommunism lika med sovjetmakt plus elektrifiering av hela landet: han skulle ha skratat ihjäl sig åt sina ekologiskt utålliga ätteläggar. Lenin lät piskan gå över byråkratin (och under den stalinska terrorn var nomenklaturen den hårdast skattade klassen), medan Lindahl, Schyman och de övriga i fruntimmerspartiet ser varje nedskärning av offentlig sektor som ett hot mot välfärden. Ministersocialism är vad vänstern numera vill ha och gärna ett landshövdingsämbete också; drängtjänster åt den borgerliga staten, enligt leninsk terminologi.

Problemet är att inte heller Leijonborgarna har någon djupare förståelse för fenomenet Lenin. Ända yrkar de, goda liberaler, på statlig propagandakampanj. Ändamålet helgar medlen: Förntelsen av Europas judar är så avskyrvärd att rättsstaten tillåts döma i historiska sanningfrågor. Om detta må ni berätta, regeringskansliets auk-

Visste Lenin vad som var rätt? Till skillnad från partistaten bör rättsstaten inte lägga sig i åsiktsbildningen.

toritativa publikation om nazisternas folkmord, anses förebildig, trots att de förfärliga brotten mot zigenare, slaver och homosexuella tonåringar inte levererats till rättsstaten.

Så ska tydligen även den nya antikommunismen läggas upp: Selektivt och summariskt, ur den ideologiska segrarens perspektiv.

Den som tycker att tvister om det inflygna sköts bäst utan statliga inlagor stämplas som illiberal, krypto. Vi är tillbaka i 50-talet igen. Men då var kommunismen till bekymmer. Idag är den besegrad, komprometterad, också fåtalet som kallar sig kommunister har övergivit trossatserna. Något maktöver-

tagande är inte i sikte. Vad är det vi ska vända blicken bort ifrån?

Även tidsandans tjänare fordrar att staten griper in och då vet man att loppet är kört. Peter Englund, en av de få svenska historiker som kunnat leva på marknadens gunst, förklarade nyligen att "hummandet om Lenin kräver en kampanj", en som är "objektiv" (DN 19/12).

När Lenin satte sig på tåget från Zürich våren 1917 hade han vapen och dödslistor och hela Tjeckan besatt med folk, eller hur?

Man måste tala om för folk, skriver Englund, att det inte var Stalin utan Lenin som hittade på – just hittade på – massavrättningarna och "att hela repressionsapparaten fanns där från allra första början". Så att när Lenin satte sig på tåget från Zürich våren 1917 hade han vapen och dödslistor och hela Tjeckan besatt med folk, eller hur?

Englund har suttit av ett eller annat seminarium i källkritik och vet hur svårt det är med objektivitet i historieforskningen, som publicist bortser från akkuratessen och komplikationerna. Ett dilemma som Englund och de andra kampanjmakarna struntar i (och vilket Lindahl, som borde ha tigit, blivit offer för) är att historisk kunskap kan motivera rakt motsatta handlingsätt, underbygga intolerans och hat likaväl som förståelse och gemenskap. Lenin själv hade kikat ordentligt i historie-

böckerna. Han hade läst om massmorden på Pariskommunarderna, den organiserade massvälden på irländska bönder och daglönare, massakrerna på 1848-49 års demokratiska revoltörer i Wien och Budapest och de tyska staterna och dragit den fasansfulla slutatsen att svåra övergrepp endast kan mötas med ännu värre övergrepp, att krigets offer motiverar ännu större offer av dem som vill avskaffa kriget. Koltjåk och Denikin, den gamla regimens män, var heller inga duvungar.

Retroaktiv hämnd

Så blir dagspolitiken ett sätt att hämnas oförrätter, retroaktivt och i profylaktiskt syfte. Ingen upplysning i världen rör på en sådan tillägnelse av det förlutna. Det fordrar en annan människosyn, en förändrad moraluppfattning, ett byte av framtidstro – sådant som den liberala rättsstaten, till skillnad från den leniniska partistaten, inte bör lägga sig i. Leninismen har alltid varit en minoritetsståndpunkt. Den har odlat avantgardismen. Till makten hade den inte kommit utan bistånd från den tyska generalstab vars framgångar all anständig överhet hoppades på in i det sista. Hindenburg och Ludendorff har mera skuld till Gulag än Karl Marx.

Det är inte troligt att den uppfattningen kommer att rymmas i en kampanj om kommunismens brott. Det är inte säkert att den är min. Och just här finns problemet. "Sakligt och utan allt partiolitiskt poänglockande" (Englund) brukar vi inte utgå från att statsmaktens utpräp. Varför skulle den göra det i detta fall?

ANDERS BJÖRNSSON

Försök att fördela lycka stupar redan på premisserna, skriver Bo Persson i sin nyårs-hälsning.

S chopenhauer spinner vidare på en tråd från Montaigne då han påstår att lyckan infinner sig i pendlingen mellan plåga och leda. Är det så som de båda gamla tänkarna säger, skulle alltså lyckan maximeras av att lyckopendeln håller sig i rörelse och inte stannar i något av lägena plåga eller leda.

BETRÄKTELSE December

Det är ett mål för utilitaristiska politiker och för 9,5 av tio nationalekonomer att maximera den samlade lyckan. Detta mål är logiskt diffust och praktiskt opålitligt. Politiska försök till lyckomaximering minskar troligen den totala lyckosumman.

Montaignes lyckopendel

Lycka heter på engelska *happiness, bliss, felicity, luck*. Den utilitaristiska lyckan är dock materiell, *utility*. *Happiness* är en lyckokänsla, *utility* betyder nytta eller nyttighet. Politiken kan inte leverera lyckokänslor, inte heller maximera summa nytta. Svenska politiker har i stället kommit långt i att maximera den samlade ledan. Folk lever sina trista liv med sina trista partners och går till sina trista jobb utan hopp om att kunna förbättra sin situation.

Politiker och ekonomer tror att nytan växer genom omfördelningar mellan folk som har mer och folk som har mindre. Denna tro grundas i kvissipologi och i tesen om konsumtionens avtagande marginalnytta. Den första biften smakar bättre än den andra. Måttanspröcker gör att fortsatt tillfredsstäl-

lande av till exempel mat-, dryck- och sexbehoven ger sjunkande utbyte till en konstant eller växande kostnad.

Omfördelningens legitimitet bygger på förutsättningen att individerna har ett litet antal drifter och behov. I själva verket har hon många. Motivationspsykologer har räknat till över 6 000. Dessa drifter och behov varierar kraftigt mellan individerna och för samma individ över tiden.

Politikerna väljer ut några få behov för subventionerad behovstillfredsställelse och berövar i detta syfte ett stort antal människor möjligheter att tillfredsställa andra behov. De samlar nämligen ihop pengar, som är det generella medlet för behovstillfredsställelse, och omfördelar i form av naturaförmåner. Inget säger att nytan av den

politiskt favoriserade behovstillfredsställelsen skulle kompensera nytan av den tillfredsställelse som de berövar skattebetalarna. Naturaförmåner ger mindre möjlighet till individuell nyttoökning än pengar, vilket är välfärdssänkande. Dessutom medför en omfördelning från pengar till förmåner stora transaktionskostnader. Också det är välfärdssänkande

Samla in och dela ut

De två senare invändningarna mot omfördelning låter sig bemötas genom att helt enkelt sluta upp med offentlig finansiering och drift av vårdapparat, skola, socialförsäkring, et cetera. Samla bara in och dela ut ovillkorade pengar. Den första invändningen, att den förvästäckning som staten för-

hindrar är mer värd än den som omfördelningen åstadkommer, är svårt att undkomma på annat sätt än genom att hävda att allt i politisk ordning beslutat är värdefullare än allt annat. Men sådan advokatyr skulle de flesta välfärdsekonomer (marginalister eller neoklassiker av såväl österriskisk som brittisk skola) finna främmande. I denna skara finns dock många opportunistiska lycköskare. Den fjärde och tungt vägande invändningen mot omfördelningseriet är att det försvagar incitamenten att skapa det som omfördelas. Omfördelningen får incitamentbalansen att väga över åt fel håll.

Det är hög tid att finna en annan legitimeringsgrund för omfördelningen av skattebetalarnas inkomster och förmågenheter än allmän välfärd eller lyckomaximering. För det är väl inget moraliskt gottgärbart argument för plundring att majoriteten gillar den? Gott nytt år!

BO PERSSON

paracelsus@mail.bip.net

FINANS-TIDNINGEN

Ingår i Modern Times Group

Växel: 08-506 245 00
Fax: 08-14 99 30
http://www.fti.se

Chefredaktör och ansvarig utgivare

Jon Åsberg

Postadress: Box 70347, 107 23 Stockholm

Besöksadress: Kungsgatan 18, 4 tr

Redaktionen

E-post redaktion@fti.se

Fax 08-14 99 30

Redaktionsledning

Peter Lindqvist (Redaktionschef) 08-506 245 00
Tobias Hammar (Inrikes/Utrikes) 5 28
Peter Gimbe (Företag & Affärer) 5 68
Urban Ekslund (Börs & Placeringar) 5 35
Anna Gullers (Redigering) 5 11

Dirrektörernas redaktionen

Andrius Martin 08-506 245 25
Amgren Jan 5 94
Befrage Sophie 5 22
Carin Henne 5 04
Carlqvist Knut (Kulturredaktör) 0498-49 72 50
Eklund Jörgen 08-506 245 47
Hjogmar Jan 5 37
Hassel Anders 5 56
Hugo Katafina 5 97
Jepsson Johan (Bildredaktör) 5 48
Lundstedt Mats 5 64
Olsson Anders 5 33
Persson Henrik 5 24

Stenoberg Kristofer

Svanström Stefan 08-506 245 21
Tapper Gustaf 5 26
Wahlén Erik (För börsen/redaktör) 5 43
Åsari Martin (Utrikesredaktör) 5 49

Läsarservice dygnet runt

Beställning 08-506 245 60
Utbildning 08-506 245 60
Fax 08-506 245 62
E-post prent@fti.se

Prenumerationspriser

Helt 2 490 kr i varus moms 141 kr
Härlig 1 390 kr i varus moms 79 kr
Kvartal 760 kr i varus moms 43 kr
Postgö 92 03 035 Banngö 5470-1016

Utgivare och administration

Fredrik Rutbeck (VD) 08-506 245 81
Sveriges Finanspress AB

Annons

Telefon 08-506 245 80
Fax 08-506 245 81
E-post annons@fti.se
Broberg Litus 5 85
Charpentier Annalena 5 87
Eckström Daniel 5 88
Hägglund Catharina 5 89
Kinde Maria 5 84
Norden Magnus 5 98
Skeppland Henrik 5 95
Torsell Patrik 5 83
Ågren Inger (Traffic) 5 05
Härmarsström David (Investor Relations) 5 82
Wernersson Joakim (Investor Relations) 5 91

Seminarier och nya media

Per-Erik Holmström 5 90

Webbsida och textarkiv

FinansTidningen lagras elektroniskt och finns tillgänglig dagligen på internet adressen www.fti.se. Där finns arkiv sedan 1 januari 1997. Arkivar kan även beställas per telefon 08-506 245 00 för 250 kronor plus moms per arkiv.

Förbehåll mot elektronisk lagring måste göras av skivtexten. Detta medges normalt. Inte för obestämd material ansvaras ej.

FinansTidningen ISSN 1100-652X VLT Press AB Västerås 1998

FinansTidningens räckvidd 108 000 läsare Orsvara Konsument 1998:3